

Nieuwsbrief NZG

2(2)

Nederlandse Zeevogelgroep
Dutch Seabird Group

ISSN: 1566-6778

Texel, februari 2001



redactie Nieuwsbrief NZG: Mardik F. Leopold
p/a ALTERRA-DLO, Postbus 167, 1790 AD Den Burg, Texel
e-mail m.f.leopold@alterra.wag-ur.nl

Guido O. Keijl, Brederodestraat 16A
1901 HW Bakkum, e-mail guido@hetnet.nl

secretariaat NZG: De Houtmanstraat 46
1792 BC Oudeschild, Texel, e-mail ned.zeevogelgroep@planet.nl

De Nederlandse Noordzee is - officieel - één groot natuurgebied

De Nederlandse natuurgebieden zijn verenigd in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), de belangrijkste hiervan zijn de *kerngebieden* van die EHS. In de recent verschenen 'Natuurbalans-2000' (zie bijgaand kaartje) is met één oogopslag duidelijk dat er maar één groot natuurgebied is in Nederland: de Nederlandse 'taartpunt' van de Noordzee, ofwel het Nederlands Continentale Plat (NCP). Het NCP is overigens groter dan heel NederLAND.



Hierbij vergeleken bestaat de rest van natuurlijk Nederland slechts uit snippers. In de Natuurbalans wordt wel een kanttekening geplaatst (in ambtenarentaal): 'Terwijl voor het landdeel van de EHS een *nee-tenzij*-beleid geldt, wordt het beleid voor de Noordzee sterk gedreven door het uitgangspunt van functie-combinatie'. In gewoon Nederlands: er gebeurt nu eenmaal van alles op de Noordzee, daar valt weinig aan te doen. Het NCP heeft dan wel de status van EHS-kerngebied, maar dit betekent dus allerminst dat de natuur hier voor alles gaat. Niet zo verwonderlijk, want er wordt geld verdiend met vele grootschalige activiteiten, die in 'normale' natuurgebieden toch wat vreemd zouden overkomen: zo vindt er de meest grootschalige jacht (visserij) plaats die Nederland kent; liggen er scheepvaartsnelwegen waarlangs op grote schaal verontreinigende stoffen worden 'verloren' (olie!); wordt er olie en gas gewonnen; worden er nieuwe industrieterreinen in aangelegd waarvoor elders weer grootschalig ontgrond moet worden (zie elders in deze Nieuwsbrief); en vinden er grootschalige militaire oefeningen plaats. Er zijn ook nog allerlei bouwplannen die, voorzichtig gezegd, op gespannen voet staan met de status van natuurgebied: Schiphol in zee; een nieuwe randstad in zee; honderden windmolens in zee. Hoe dan ook, Nederland ziet er opeens, met al die blauwe natuur, op papier een stuk 'groener' uit en dat schept toch verplichtingen.

Mardik Leopold, redactie

LNV overweegt een - voor de visserij - gesloten gebied op de Noordzee

Van het ministerie van LNV is een nota verschenen: 'LNV-visie visserij-natuur in de Noordzee', over de wenselijkheid en politieke haalbaarheid van een voor de visserij gesloten gebied op het Nederlandse deel van de Noordzee. Dit is opmerkelijk, omdat het onderwerp al zeker tien jaar taboe is. Ook is opmerkelijk dat het rapport een coproductie is van de Directies Natuur en Visserij en geschreven onder supervisie van beider directeuren. Zoals zo vaak met (nog) vertrouwelijke rapporten is ook dit werkstuk uitgelekt, en dit heeft geleid tot heftige discussies in Visserijnieuws, het weekblad voor de visserij. Het rapport lag op straat en de Nederlandse vissers reageerden furieus. Het gaat dan ook écht ergens om: niet alleen is er een duidelijke omme-zwaai te zien in het denken op het ministerie, men zet ook meteen een grote stap. Gesproken wordt van een gesloten gebied van 10.000 km² ergens ten noorden van de wadden (Visserijnieuws 27 van 7 juli 2000). De vissers vrezen nu ook daadwerkelijk te worden gecontroleerd (!), met behulp van een 'satellietvolgsysteem'. De vissers zijn dus bang en boos, dit laatste ook al omdat in de uitgelekte nota zou staan dat een voorstel om te komen tot gesloten gebieden op zee zou kunnen leiden tot politieke winst bij de natuur- en milieubeweging en bij de Tweede Kamer.

Dit doet vermoeden dat gesloten gebieden, waar dus niet langer gevestigd mag worden, goed zouden zijn voor de natuur (en dat visserij daar dus slecht voor is). Dit geldt met name voor het bodemleven, dat door de huidige visserijpraktijk met een zo hoge frequentie wordt 'afgemaaid' dat organismen die in of op de bodem leven onder voortdurende stress staan. Dit leidt tot vervlakking van het bodemleven. Simpelweg gesteld komen er steeds meer kort levende, zich snel voortplantende wormpjes en steeds minder dieren die eerst groot en oud moeten worden voordat ze zich kunnen voortplanten. Voor de visserij is dit niet heel erg: wormpjes zijn visvoer, grote oude oesters niet. Minder biodiversiteit leidt zo tot een beter ingerichte visvijver, maar natuurlijk kan zo'n situatie niet meer genoemd worden. Er valt dus 'natuurwinst' te boeken door de visserij in een bepaald gebied te sluiten. Voor de meeste vissen echter zal het weinig uitmaken. Als de totale visserijdruk niet daalt stijgt de visserijinspanning in de niet-gesloten gebieden. Vissen zwemmen en veel soorten trekken; ze lopen dus zodra ze uit het gesloten gebied zwemmen een (groter dan voorheen) gevaar alsnog opgevestigd te worden. Slechts bij zeer grote gesloten gebieden zullen ook vissen wezenlijk profiteren, maar hiervoor is 10.000 km² nog veel te klein. Voor de zeevogels zal het totale voedselaanbod, in de vorm van de 'visstand', dus ook weinig veranderen. Echter, veel zeevogels leven tegenwoordig deels van visafval dat vanaf vissersschepen in zee wordt gegooid. Deze voedselbron zal lokaal (in het gesloten gebied) verdwijnen, terwijl er elders meer van zal komen. Als er dus een groot gesloten gebied boven de wadden komt zullen bijvoorbeeld de meeuwen het daar moeilijker krijgen. Omdat de vissers niet stoppen maar verkassen zal elders meer voedsel voor aaseters beschikbaar komen; daar verbetert de situatie dus ook voor de meeuwen. Toch zullen bijvoorbeeld in de Hollandse duinen niet meer meeuwenbroedparen komen, vanwege de drukte en vanwege de vos. Waar al die volgevreten meeuwen dus straks behoefte aan zullen hebben is een vosvrij broedeiland in zee. Schiphol?

LNV-Nederland lijkt intussen ingehaald door de EU, die tien weken lang grote delen van de Noordzee wil sluiten voor de visserij. Dit gaat echter om het sparen van de sterk onder druk staande kabeljauwstand, niet om de natuur te helpen. Vis is geen natuur, maar een 'natuurlijke hulpbron'!

Mardik Leopold, redactie

Een gat zo groot als Texel?

Minister Brinkhorst (LNV) denkt volgens krantenberichten hardop na over een torenflat op de nieuw aan te leggen Maasvlakte, als huisvesting voor 300.000 varkens en 1,25 miljoen kippen. Zo'n mestfabriek aan de kust biedt natuurlijk interessante mogelijkheden voor lieden die denken dat mest in zee leidt tot grotere haringvangsten, maar aan die tweede Maasvlakte kleven nog andere problemen. Het gebouw zou 1 kilometer lang, 400 meter breed en 20 meter hoog moeten worden; we vinden echter dat windmolens al zichthinder opleveren! Verkeer en Waterstaat staat voor een nog veel groter probleem als het gaat om ruimtebeslag voor die Maasvlakte. Men schat dat zo'n 400 miljoen kubieke meter zand, te winnen uit de Noordzee, voor de aanleg nodig is. Een vrij abstract getal, maar aangezien op dit moment in de regels voor zandwinning staat dat niet dieper dan twee meter 'ontgrond' mag worden, betekent dit een gat van 200 vierkante kilometer, zeg maar zo groot als Texel. In dat gat zal alle bodemleven worden vernietigd; vervolgens ontstaat er een gigantische 'zandvraag'. Het gat zal namelijk op den duur weer door de zee worden opgevuld en ook dat zand moet weer ergens vandaan komen. Het gat is dus al groot, maar de gevolgen van het graven ervan zullen nog veel groter zijn dan de ruimte die het gat zelf inneemt.

Er gaan daarom stemmen op die stellen een gat van dat formaat toch wel erg groot is op het Nederlands Continentale Plat (NCP; daarbuiten mag Nederland niet winnen). Het NCP is ruim 50.000 km² groot, dus er

lijkt ruimte genoeg voor zo'n gat. Er vindt ook al veel zandwinning plaats op het NCP voor andere doeleinden; alles bij elkaar is er al op veel meer dan de nu benodigde 200 km² zand gewonnen. Echter, alleen de zuidelijke helft van het NCP is geschikt als winlocatie voor de Maasvlakte, want de noordelijke helft ligt te ver weg en de bodem bevat te veel klei. Nu is de helft van het NCP nog steeds ruim 100 keer zo groot als het benodigde gat, maar ook hier vallen grote delen af, zoals de kustzone tot een diepte van 20 meter (zandwinning daar betekent 'duinen naar de zee dragen!'), en wellicht ook bijzondere bodemgebieden als het Bruine-Bankgebied. De vraag zal dus zijn of dat gat niet dieper kan: men denkt aan dieptes tot 40 meter. In het hypothetische geval dat men een gat met loodrechte wanden zou kunnen maken, ontstaat dan nog steeds een gat van 10 km². Niemand weet nog wat de effecten op de ecologie of op de water- en zandstromen zullen zijn. Over het algemeen zijn gaten in de zeebodem ecologisch interessante gebieden. Scholen vis 'kleven' aan de wanden, in de diepte kunnen allerlei dieren zoals krabben en vis overwinteren en ook zeevogels en zeehonden vinden (vis in) diepe gaten doorgaans interessant. Wie weet, als het stof is neergedwarfeld hebben we een puik stukje natuur gerealiseerd, binnen de reeds bestaande Ecologische Hoofdstructuur (het hele NCP valt hier onder, zie elders in deze Nieuwsbrief). Op de Noordzee en ook op het NCP komen wel meer diepe gaten voor, dus helemaal tegennatuurlijk zijn deze niet. De natuur zelf had er een IJstijd of eeuwen van rivierloop voor nodig om ze te maken. De huidige Noord-zee is een kleine 10.000 jaar oud en die gaten zijn er nog steeds. Eens een gat, heel lang een gat, zo lijkt het dus. Zegt u het maar: willen we een ondiep gat zo groot als Texel, of een diepe geul zo groot als Zandvoort? Of iets er tussenin misschien? Nota bene: er liggen ook nog plannen voor een tweede Schiphol en een nieuwe Randstad in de Noordzee. Beide projecten zijn groter dan de tweede Maasvlakte en vragen dus nog meer zand.

Mardik Leopold, redactie

VERENIGINGSNIEUWS

Oproep: verzamel dode duikers, eiders, noordse stormvogels voor onderzoek

Diverse mensen houden zich in Nederland bezig met het onderzoeken van dode zeevogels. Echt bijzondere vondsten horen natuurlijk te worden verzameld voor een van de zoologische musea in Nederland (Amsterdam of Leiden), maar ook voor 'gewone' soorten is belangstelling.

Zo is er een lopend onderzoek naar het dieet van roodkeelduikers in Nederland. Dit is een bijzonder lastige soort om te onderzoeken omdat de vogels meestal onbenaderbaar op de Noordzee zitten en daarbij vrij schaars zijn, althans: ze gaan niet in grote aantallen dood. Voor maagonderzoek is het dus een probleem om aan materiaal, cq dode vogels te komen. Vandaar: iedere dode duiker telt! Veel aangespoelde duikers zijn vies (zand, bloed, olie) en sterk vermagerd. Laat je daardoor echter niet tegenhouden. Zolang de maag nog in de vogel zit valt er dieetonderzoek aan te doen. Het feit dat dode vogels vaak sterk vermagerd zijn wil niet zeggen dat er geen visresten meer in de vogels aanwezig zijn. Tot nu toe werden er in negen van de tien aangespoelde duikers nog determineerbare prooiresten teruggevonden. Iedere vinder die een roodkeelduiker instuurt krijgt per kerende post een sectierapport terug met daarbij een beschrijving van de aangetroffen prooiresten. Voor iedere gevonden **duiker** graag contact opnemen met: **Mardik Leopold**, 0222-369744 (werk) of -329069 (thuis).

Dode eidereenden staan ook volop in de belangstelling. Na het 'grote sterven' in 1999/2000 gaan ook in 2001 weer veel eiders dood in de Waddenzee, nu vooral adulte vogels. Parasieten worden als onderdeel van het probleem gezien, maar dit is slecht onderzocht. Daar komt nu spoedig verandering in (wenst LNV). Om na te gaan in hoeverre de eiders nu besmet zijn moeten vers **dode, gave eiders** worden verzameld, liefst van zoveel mogelijk verschillende plaatsen en in flinke aantallen (10 of meer) per locatie. Dus: heb je de mogelijkheid om een dergelijk 'monster' te verzamelen, neem dan contact op met: **Romke Kats**, 0222-369732 (werk) of -319771. Bijzondere aandacht verdienen geringde, dode eiders! Deze vogels wil Romke graag in meer detail bekijken (biometrie). Iedere **geringde eider** is welkom, ongeacht de staat waarin deze verkeert. Op de verschillende Waddeneilanden heeft SBB hiervoor ruimte beschikbaar in haar vriezers. Dode eiders, die hier worden gevonden hoeven dus niet mee naar huis: een ritje langs het SBB gebouw volstaat! (Geldt vast ook voor een dode duiker).

Dode **noordse stormvogels** staan eveneens in de belangstelling. Er loopt een onderzoek naar de hoeveelheid plastics en andere menselijke rommel in de magen van deze alleseters. Dit is langjarig onderzoek: de bedoeling is om de noordse stormvogel te gebruiken als een graadmeter voor (hopenlijk) een steeds schoner wordende zee. Voor dode exemplaren (met maag!): **Jan Andries van Franeker**: 0222-369724 (werk) of -310422 (thuis). Het postadres voor al deze soorten is: Alterra, Postbus 167, 1790 AD Den Burg, maar neem altijd eerst even contact op voordat je de PTT met dode vogels belast! Vogels steeds graag individueel in plastic verpakken, met duidelijke etikettering: naam vinder, datum, plaats en vogelsoort. Uiteraard horen gevonden en opgeaapte

vogels ook genoteerd te worden in de NSO tellingen. Knip alleen niet de vleugelpunten af, dit frusteert verder onderzoek aan deze vogels!

Tenslotte: bij **grotere incidenten**, waarbij tientallen of honderden vogels zijn betrokken (ongeacht de soort): graag zo snel mogelijk contact opnemen met **Kees Camphuysen** (0222-369488, werk, of -318744, thuis) of met Mardik Leopold. We zullen dan proberen om via een gerichte verzamelactie zo veel mogelijk vogels te verzamelen voor onderzoek aan leeftijdsverdelingen, dieet, biometrie etc. Jaarlijks doen zich dergelijke 'kansen' voor, maar deze gaan meestal verloren omdat niet snel genoeg kan worden gehandeld; hier proberen we verandering in te brengen! **MFL**

Zeetrekellingen januari t/m september 2000

In *Sula* heeft Leo Stegeman jarenlang, tot in 1996, een overzicht van de zeetrekellingen gepresenteerd. Met het eerste overzicht in de Nieuwsbrief wordt deze lange traditie nieuw leven ingeblazen. Gegevens zijn afkomstig van Scheveningen (Schev) en Huisduinen (Huis), waar vrijwel dagelijks werd geteld, en van Bloemendaal (Bloem) en Camperduin (Hbz), waar regelmatig werd geteld.

In het voorjaar van 2000 werden weinig opvallende verplaatsingen van eenden en ganzen vastgesteld, al zijn 3200 smienten te Schev op 1 januari vermeldenswaard, evenals de zuidwaartse bewegingen van eiders op 16 en 23 jan respectievelijk 2100 en 2300 aan de Hbz. Trek van grauwe ganzen beperkte zich zoals gebruikelijk vrijwel uitsluitend tot Schev. Aardig was 14 feb met 1252 toendrarietganzen. Een soort die de laatste jaren steeds meer gezien wordt is de aalscholver; de voorjaarstrek kende geen uitschieters, maar op Hbz werden 's zomers grote aantallen geturfd, bijvoorbeeld 12 jun 1430 Z, 1100 N en 15 jun 1600 Z, 1400 N.

Nadat de eerste noordse pijlen al op 18 mei (Hbz 3Z) waren gezien brachten westenwinden in juli diverse exemplaren voor de kust. Beste dag was 11 juli met 17 exemplaren in Bloem en 2 in Schev, waar de eerste vale pijl van het jaar passeerde. Wegens het vrijwel ontbreken van harde westenwinden was het aantal (pijl)stormvogels in het najaar laag. Minst slechte dag was 3 september met respectievelijk 15, 4 en 7 grauwe pijlen en 4, 2 en 4 noordse pijlen te Schev, Bloem en Hbz, waar tevens een vale en een 'grotere' pijl passeerden. Het eerste vaaltje werd 6 september te Huis gezien.

In het vroege voorjaar trokken de meeste steltlopers in gemiddelde aantallen langs. Kluut vormde de uitzondering met op 22 maart 904 exemplaren te Bloem (Hbz 250). Aanhoudende (noord)oostenwind begin mei resulteerde op de 7^e in een breed soortenspectrum en aardige aantallen van soorten als drieteenstrandloper (540 Bloem, 1950 Hbz) en kanoet (1212 Bloem, 2600 Hbz).

Voor meeuwen en jagers begon het jaar veelbelovend met een Ross' meeuw op 1 januari op Hbz. Daarna trokken de meeste soorten in lage aantallen door. Dwergmeeuw bereikte zelfs een dieptepunt met slechts één dag met meer dan duizend vogels: Hbz 9 april 270 Z, 800 N. Het voorkomen van jagers beperkte zich in het najaar grotendeels tot Zuid-Holland. Beste dag was 16 september met 62 kleine en 3 middelste jagers te Schev.

Trek van 'noordse dieven' was al vroeg in het seizoen op sterkte; bijvoorbeeld 16 en 21 april respectievelijk 3216 en 5500 N te Huis. De oostelijke winden begin mei leverden 7 mei onder andere het volgende op: visdief 7000 bij de Hbz en 4500 bij Bloem, zwarte stern 800 te Schev, 333 bij Bloem, 200 bij de Hbz, en Dwergstern 250 bij Schev, 488 bij Bloem en 900 bij de Hbz. Het najaar was gemiddeld, maar een adulte Brilster op 20 augustus (Huis) mag niet onvermeld blijven.

Informatie van: F. Geldermans, A. Gouw, C. de Graaf, N. van der Ham, N. Harder, C. Rebel, R. Slaterus, C. van der Vliet en R. Westerduijn.

Leuke waarnemingen aub eens per kwartaal doorgeven aan: **Steve Geelhoed**, Leon. Springerlaan 300, 2033 TH Haarlem, e-mail steve.geelhoed@planet.nl. Ingevulde uurkaarten opsturen naar: CvZ-archief, antwoordnummer 817, 8200 WB Lelystad.

MEDEDELINGEN

Stoekpietenreiniging: Fûgelpits en Dreft werken samen

Het bekende vogelopvangcentrum de Fûgelpits in Anjum (onder andere van de Erika-olievogels) heeft ambitieuze nieuwbouwplannen om nog meer vogels nog beter te kunnen opvangen. Men voert campagne voor fondsen en heeft in de firma Procter & Gamble, de maker van Dreft, een krachtige campagnepartner gevonden. TV-spotjes over het initiatief zijn tot half november op de Nederlandse televisie te zien geweest. Meer informatie over de Fûgelpits is te vinden op: www.fugelpits.nl

Het wrak van de Erika is leeg. Probleem opgelost?

De Maltese tanker Erika, die op 12 december 1999 een grote olieramp veroorzaakte op de kusten van Bretagne en wijde omgeving, is inmiddels leeggepompt, dat wil zeggen, vrij van alle nog resterende olie. Het aantal omgekomen vogels is (nog) hoger dan verwacht. De Franse vogelbescherming (Ligue pour la Protection des Oiseaux, LPO) schat, in een oliespecial van L'Oiseau Magazine (december 2000) dat er 63.606 vogels bij de ramp waren betrokken: 33.528 zeekoeten en 22.463 'onbekend'. Van de laatste groep zal een grote meerderheid eveneens zeekoet zijn geweest, zodat ruim 50.000 zeekoeten zijn omgekomen. Andere opmerkelijke cijfers: minimaal 148 roodkeel- en 103 ijsduikers, 1177 jan-van-genten, 373 eiders (dachten we niet dat de Delta zo'n beetje de zuidpunt van de verspreiding was van deze soort?), 2130 zwarte zee-eenden, 148 middelste zaagbekken, 1 slechtvalk, 48 grote jagers, 1496 alken, 17 kleine alken, 350 papegaaiduikers, 3 ijsvogels. Langzaam wordt ook duidelijk wat de effecten op populatieniveau voor de zeekoeten zijn geweest. Chris Mead en Chris Wernham geven in de Seabird Group Newsletter van juni 2000 een eerste en zeer voorlopig overzicht van de Britse ringterugmeldingen. Er werden 60 'Britten' teruggemeld, waarvan de grote meerderheid van de Britse westkusten. Met name in West-Schotland zijn de verliezen groot, want juist van kolonies uit die streken stierven veel broedvogels in de olie. Zuidelijker waren er relatief meer jonge vogels onder de slachtoffers; vermoedelijk waren de adulten uit de kolonies al weer op de terugweg naar hun broedplaatsen ten tijde van de ramp, terwijl de meer noordelijke vogels nog in Frankrijk zaten. Mead & Wernham vermoeden op grond van deze eerste resultaten dat 5% van de broedpopulatie van de West-Schotse kolonies in de olie zal zijn omgekomen.

MFL

Een nieuwe wenkbrauwalbatros gezien

Er zitten wenkbrauwalbatrossen in de Noordzee, maar ondanks ruim 25 jaar intensief zeetrekten en 15 jaren varen in en rond de Nederlandse wateren staat deze soort nog steeds niet op de Nederlandse lijst. Pijnlijk, temeer daar verschillende landen om ons heen de soort wel 'hebben' (zie: Leopold M.F., Renner M. & Drees C., 1994. The Black-browed Albatross *Diomedea melanophris* in the North Sea. Sula 8: 268-272). Er is echter weer nieuwe hoop: op 11 juni 2000 werd een subadult (!) exemplaar gefotografeerd achter een vissersboot in het Kanaal, vijf kilometer ten westen van het eiland Jersey (bron: Birding World 13: 261). Blijven kijken dus!

Sub-adult Black-browed Albatross *Diomedea melanophris* with Lesser Black-backed Gulls *Larus fuscus* and Herring Gulls *L. argentatus*, off Corbière Point, Jersey, Channel Islands, June 2000 (Mike Rothorn).



Opmerkelijke waarneming: jan-van-genten boven de duinen

Op maandag 2 oktober 2000 namen wij (Cock Reijnders, Nick van der Ham, André van Loon en ondergetekende) in de duinen bij Castricum waar dat er in de ochtend, ieder geval tussen 08.00-10.00 uur, honderden jan-van-genten in een continue stroom OVER DE DUINEN naar zuid vlogen. Tussen 08.30 en 09.00 werd de stroom geteld en passeerden er ruim 300. Er stond op dat moment een zwakke zuidenwind, kracht 2B. Nick, die het fenomeen vanaf een uitkijkpost in de duinen heeft kunnen aanschouwen, meende dat de reden misschien lag in het feit dat het extreem mistig was op zee. Mogelijk waren de jan-van-genten dus gedesoriënteerd. Waarom ze dan zo massaal 'op land' zijn gebotst en niet bijvoorbeeld op zee zwemmend het optrekken van de mist hebben afgewacht blijft vooralsnog een raadsel. **GOK**

Zeemail van Stichting De Noordzee

Stichting De Noordzee heeft een internetsite geopend waar actuele onderwerpen waar men bij betrokken is worden behandeld. Achtergrondinformatie en standpunten, alsmede *links* naar soortgelijke sites worden geboden op: <http://www.noordzee.nl>. Voor meedoen aan discussies etcetera kan men zich opgeven (en later desgewenst weer afmelden) op: info@noordzee.nl. Onderstaand bericht, relevant voor zeevogels (aanvaringen) is overgenomen van die site.

Een zendmast voor de kust van Zeeland?

Voor de kust van Domburg wil het bedrijf Delta Radio een 400 meter hoge zendinstallatie, bestaande uit twee masten, plaatsen om daarmee lange-golfradio richting Engeland uit te zenden. In juni heeft de overheid daarvoor drie vergunningen afgegeven. Stichting De Noordzee blijft de komst van de zendinstallatie ter discussie stellen. Argumenten hiervoor zijn de verschillende versturende effecten van de installatie op natuur, de veiligheidsrisico's, en vooral het ontbreken van een goed en wettelijk afwegingskader om een weloverwogen besluit te kunnen nemen. Naar onze mening ontbreken nut en noodzaak van deze installatie volledig. Laatste wapenfeit van Stichting De Noordzee in deze zaak: in juli is beroep aangetekend tegen de kabelvergunning die is verleend door het ministerie van VenW. Ook de twee andere vergunningen die zijn verleend (Installatievergunning en Zendvergunning) zullen wij aanvechten.

Michel Langendijk (m.langendijk@noordzee.nl)

Noordse stormvogel broedt in Denemarken

De eerste serieuze broedpogingen van de noordse stormvogel in Denemarken zijn in 1998 vastgesteld in Bulbjerg, NW Jutland. Twee paren legden eieren op een kalksteenwand, maar beide nesten werden in juli om onbekende reden verlaten. Ter plaatse bevindt zich ook Denemarkens grootste drieteenmeeuwenkolonie, geschat op 420-535 paar. De situatie lijkt dus op die van het nog dichterbij Nederland gelegen Helgoland en past binnen het patroon van uitbreiding van het areaal van de noordse stormvogel. De soort verkent in het voorjaar soms ook de Nederlandse kust, maar bij gebrek aan kliffen, drieteenmeeuwen en helder water voor de deur lijkt het broeden hier voorlopig nog een brug te ver. Als er leden zijn met waarnemingen van noordse stormvogels die in het voorjaar boven de duinen rondvliegen of vlogen: de redactie houdt zich aanbevolen!

Bron: Sørensen U.F. 1999. Første yngleforsøg af Mallemuk *Fulmarus glacialis* i Danmark (First breeding of Fulmar *Fulmarus glacialis* in Denmark). Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 93: 172-173.

(Zee)vogels ringen op de Faerøer

In een kort overzicht van het ringwerk op de Faerøer wordt een aantal aardige feiten gemeld: de oudst bekende (≥ 21 jaar) kleine jager en het oudst bekende (≥ 33 jaar!) stormvogeltje zijn geringd op de Faerøer. Er zijn vooral veel stormvogeltjes geringd ($n = 28.430$), met name in de zeer grote (100.000 broedparen) kolonie van Nólsoy. Het stormvogeltje maakt ruim een derde uit van alle geringde vogels op de eilanden. De aantallen voor andere zeevogels: noordse stern 9378, zeekoet 6057, papegaaiduiker 3997, vaal stormvogeltje 3921, kleine mantelmeeuw 2932, noordse stormvogel 1726, kleine jager 1086, scholekster 894, noordse pijlstormvogel 732, jan-van-gent 728, drieteenmeeuw 700, kleine jager 634, kokmeeuw 541, grote mantelmeeuw 198, eider 134, zilverbmeeuw 118. Ook aardig om te weten: het merendeel van de zeekoeten is geringd door mensen van het visserijinstituut. Wie heeft in Nederland één van de Faroese ringen teruggevonden?

Bron: Jensen J.-K & Olsen B. 1999. Ringmærkningens historie på Færøerne (Bird ringing in the Faeroes). Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 93: 206-210.

Zonsverduistering en zeevogelgedrag

Observaties van het gedrag van zeevogels tijdens een zonsverduistering zijn schaars. Een wakkere waarnemer stelde echter tijdens een volledige verduistering op 26-02-1998 in een baai aan de noordkust van Venezuela het volgende vast: een drietal soorten dat aan het foerageren was (Amerikaanse fregatvogel *Fregatta magnificens*, bruine pelikaan *Pelecanus occidentalis* en koningsstern *Sterna maxima*) verliet de baai een kwartier tot ruim een half uur voordat de verduistering compleet was en vloog naar de vaste slaapplekken aan land. Lachmeeuwen *Larus atricilla* bleven in de baai, maar tijdens de 3 minuten en 40 seconden dat de verduistering totaal was stopten ze met foerageren en gingen ze in een dichte groep hard heen en weer over het water vliegen. Twaalf minuten nadat de zon weer tevoorschijn was gekomen keerden de fregatvogels en de pelikanen terug en gingen de meeuwen weer foerageren; de koningssterns waren na een uur nog niet terug.

Bron: Tramer E.J. 2000. Bird behaviour during a total solar eclipse. *Wilson Bulletin* 112: 431-432.

RECENTE PUBLICATIES



Spiegels in het ijs Jan Andries van Franeker heeft zijn jarenlange zuidpoolonderzoek onlangs gebundeld in het proefschrift '*Mirrors in ice - fulmarine petrels and Antarctic ecosystems*'. Daarin laat hij zien wat stormvogels en andere toppredatoren kunnen vertellen over het ecosysteem van de zuidpool en over veranderingen in het milieu. Een deel van de kennis in het proefschrift is opgebouwd aan de hand van noordse stormvogels die werden (en worden) verzameld door trouwe leden van de NZG. Om uiting te geven aan zijn dankbaarheid voor dat soort onmisbare hulp kunnen geïnteresseerde NZG-leden een proefschrift, of de uitgebreide Nederlandse samenvatting, bij hem opvragen. Verzoeken kunnen gericht worden aan: e-mail: **J.A.vanFraneker@ALTERRA.wag-ur.nl**, of per post: ALTERRA, Postbus 167, 1790 AD Den Burg.

Tropische zaden Er is nu een boek verschenen over tropische drijfzaden, die (ook) op onze stranden kunnen aanspoelen: E. Charles Nelson (2000). **Sea Beans and Nickar Nuts**. BSBI Handbook 10, 156 pp, 54 figs. ISBN: 0-901158-29-1. Te bestellen bij: Summerfield Books, Brough, Cumbria, UK, voor £ 13.95 + 2.50 porto, en wellicht ook in de betere Nederlandse boekhandel. Volgens Gerhard Cadée, die eerder over deze zaden berichtte in Nieuwsbrief nummer 1(4), een echte aanrader. Een bespreking van het boek is te lezen in Bionieuws van 30 september 2000, of op te vragen bij Gerhard Cadée (Postbus 59, 1790 AD Den Burg). Overigens heeft de genoemde oproep in de Nieuwsbrief een aantal reacties tot resultaat gehad met als meest interessante een melding van Ted Sluijter van een nieuwe vondst van een zeehart *Entada gigas* op Schouwen. In totaal zijn bij Cadée nu 24 vondsten bekend van tropische drijfzaden waarvan met enige zekerheid gezegd kan worden ze de oversteek op eigen kracht hebben gemaakt. Dat elf hiervan op Texel gevonden zijn kan geen toeval zijn: hier woont Cadée en een flinke groep medezoekers. Goed zoeken en erover vertellen werkt dus!**MFL**

Vers van de pers: Kondratyev, A.Ya., N.M. Litvinenko, and G.W. Kaiser (eds.) 2000. **Seabirds of the Russian Far East**. Canadian Wildlife Service Special Publication, Ottawa. Het rapport geeft een overzicht van de beschikbare informatie over aantallen en verspreiding van broedende zeevogels langs de Russische Stille-Oceaan-kusten. Ook wordt ruim aandacht geschonken aan de hydrografische omstandigheden en aan visserijbijvangstproblemen. Dit rapport is gratis te bestellen (zolang de voorraad strekt) bij: **garykaiser@dccnet.com**

CONGRESSEN

De NOU organiseert de derde conferentie van de Europese Ornithologische Unie, van 22-26 augustus in Groningen. Kosten: 200 euro (studenten 175). Voor zeevogelaars zullen zeker interessant zijn: de lezing van John Croxall (British Antarctic Survey) over satelliet-gezenderde albatrossen rond Antarctica en de lezing van Jan van der Winden (Bureau Waardenburg) over de jaarcyclus van Zwarte Sterns. Het zelfde Bureau Waardenburg organiseert met de NOU op 24 februari in Culemborg een dag over grote infrastructurele werken (voor ons soort mensen belangrijk: vliegvelden en windmolenparken in zee, grote bruggen etc) en de effecten hiervan op vogels en vice versa (botsingen vogels-vliegtuigen).

BIJZONDERE WAARNEMINGEN EN VONDSTEN: GERINGDE ZEEVOGELS

Kleine mantelmeeuw uit Noorwegen broedend op de Maasvlakte

Op 12 april 1999 werd tijdens monitoringswerkzaamheden in de meeuwenkolonie op de Maasvlakte (51°57'N - 04°03'E) een kleine mantelmeeuw aangetroffen met ring Stavanger 496501. Het ringnummer kon worden afgelezen met behulp van een telescoop. Bij controles op 10 en 17 mei was de vogel weer op dezelfde plek aanwezig, op de laatste datum in het gezelschap van een partner. Tijdens *courtship feeding* bleek dat de geringde vogel een vrouwtje was. Het paar had nog geen legsel, maar op 24 mei zat het vrouwtje op een nest met twee eieren; bij een volgend bezoek op 31 mei waren dit er drie. Het paar heeft niet succesvol gebroed: op 11 juni bleek het legsel gepredeerd. Tijdens het broedseizoen 2000 werd de vogel op 1 juni weer op dezelfde plek aangetroffen op een nest met drie eieren. Het broedsucces is niet bekend.

De vogel was op 23 juli 1985 als pullus *Larus fuscus intermedius* (vóór de recente taxonomische wijzigingen in Nederland zou de vogel ook hier als zodanig zijn benoemd) geringd op het Noorse eiland Rauna bij Farsund, Vest-Agder (58°03'N - 06°40'E). De vogel heeft zich op 698 km ZZW van zijn geboorteplaats als broedvogel gevestigd. Hoewel emigratie naar een andere kolonie niet ongewoon is bij grote meeuwen (vooral bij vrouwtjes) is de hier gevonden afstand waarschijnlijk uitzonderlijk. Ook in een ander opzicht is deze waarneming interessant: de Nederlandse populatie kleine mantelmeeuwen wordt vaak beschouwd als een mengvorm van de voormalige ondersoorten *Larus fuscus graellsii* en *L. f. intermedius* (thans verenigd in *L. graellsii*). Deze waarneming toont echter aan, dat er ook nog steeds zuiver *intermedius*-bloed aanwezig is.

H.J.P. Vercrujse, Girostraat 38, 5038 DN Tilburg

Eerste in Nederland geringde kleine burgemeester

Tjeerd Hiemstra ving en ringde op 23 maart 2000 te Surhuisterveen als eerste in Nederland een kleine burgemeester (ringnr. Arnhem 5308416). De determinatie, aan de hand van foto's en beschrijvingen, werd door Arnoud van den Berg in eerste instantie voorzichtig positief ontvangen, en is ook voorgelegd aan de CDNA. Tjeerd heeft iets met burgemeesters, want hij was ook de eerste die een grote burgemeester ringde in Nederland, en wel op 12/1/1980.

Bron: Op het Vinkentouw 92, september 2000.

Van de Vinkenbaan Castricum:

Een scholekster, geringd als ->1kj op 16/8/1977 op de vinkenbaan Castricum, werd gecontroleerd bij de sluizen van IJmuiden op 24/2/2000. Dit individu is tevens afgelezen in IJmuiden op 15/3/1999, en op 13/1/1981 op de Philipsdam in Zeeland.

Een zilvermeeuw, geringd als ->3 kj op de vinkenbaan Castricum op 18/1/1985, werd gecontroleerd in de haven van Vlieland op 19/7/1990, en vervolgens aldaar op 8/8/90, op het Westerse Veld op Vlieland op 19/5/94, opnieuw in de haven van Vlieland op 2/6/94, maar werd tenslotte dood gevonden bij het Gooimeer 'de Hoef', Noord-Holland, op 15/3/2000.

Bron: Winterkoning 35 (2): 56-57.

Eider uit Estland Onder de vele dode eiders van vorige winter werd een jonge vogel uit Estland gevonden. Het dier was als nestjonge geringd en werd op 1 mei 2000 dood op Texel teruggevonden. Een deel van de duizenden omgekomen jonge eiders was dus van buitenlandse origine. Dit jaar lijken er zeer weinig jonge eiders aanwezig te zijn in de Waddenzee, ze gaan dus ook niet massaal dood. Wel is er nu (januari 2001) een steeds sterkere stijging te zien van de aantallen dode volwassen eiders.

Adriaan Dijkse.